

D • N
16/11 1958

Debatten kring Dagens Nyheter

Att Dagens Nyheter's inrikesredaktör, docent Kurt Samuelsson, reflekterat på att under vissa villkor övergå till Stockholms-Tidningen och att han på grund härav i samråd med mig — brev- och telefonledes — begärt avsked från sin befattning hos oss har föranlett en omfattande pressdiskussion. Många tidningar har sökt att med saklighet och förståelse pröva och klarlägga orsaker och motiv. Andra har begagnat tillfället att genom förvanskningar och insinuationer angripa Dagens Nyheter och dess ledning. Det förvånar oss inte att så skett. Dagens Nyheter har, vilket med hänsyn till dess framgång och dess särmeningar är väl begripligt, sällan haft en god press, och vår politik sedan junivalet har inom högern och på många håll inom folkpartiet vidgat och stegrat illviljan. På dessa tidningars polemik skall jag inte ingå. En förklaring om hur jag och Kurt Samuelssons närmaste arbetskamrater ser på saken är däremot behövlig.

Låt mig då först fastslå att vi betraktar Samuelssons avgång som en stor förlust för vår tidning. Genom sitt skarpsinne, sin snabba, rörliga och fria intelligens, sina kunskaper och sin stilistiska förmåga har Samuelsson varit en högt uppskattad medarbetare. Vi, som många år känt honom i dagligt samarbete, vet att han är en god kamrat och en bra människa och att ovärdiga motiv och handlingar är hans ljusa och öppna sinne främmande.

Varför anser jag då — liksom docent Samuelsson själv — att hans avgång från tidningen är naturlig? Några påtryckningar — eller försök till påtryckningar — från parti och ägare har inte förekommit; som alltid handlar tidningens politiska ledning på eget ansvar. Men en om också villkorlig beredvillighet att övergå till Stockholms-Tidningen synes mig oförenlig med fortsatt arbete inom Dagens Nyheter's ledning. Självfallet utgår jag därvid inte från några föreställningar om motsatta och kämpande liberala och socialistiska ideologier. Men jag utgår från att ställningen som Dagens Nyheter's inrikesredaktör är oförenlig med den ändring av den politiska hållningen som tanken att ingå i Landsorganisationens tidning synes mig klarlägga.

Härpå kan möjligen svaras att Stockholms-Tidningen kunde tänkas bli en helt obunden, gentemot partier och ägare självständig tidning, vars politik inom ramen för en allmän radikalism bestämdes fritt av den redaktionella politiska ledningen. För att besvara den invändningen är det nödvändigt att gå in på innebörden av orden obundenhet och självständighet.

Dessa ord är honnörsord, inte minst bland pressens män, som så ofta beskylls för — och beskyller varandra för — att endast vara ombud för skilda partier, organisationer och intressen. Att de som skriver politik bör bestämma denna politik, inte vara ett slags sekreterare, är en i Sverige härskande grundsats. Vi har särskilt under den senaste tiden kunnat

bevitna en konkurrens i självständighetsdeklarationer med ett antal tidningar som deltagare. Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Morgon-Bladet, Morgon-Tidningen osv talar om hur självständiga de är. Står vi här inför en tävlan i prat och skryt, är alla katterna lika vita, grå eller svarta — eller är vissa distinktioner möjliga och viktiga?

Den distinktion som jag i detta sammanhang anser viktig är inte absolut klar — det finns kombinationer och mellanformer — men den är enligt min mening i hög grad väsentlig. Flertalet tidningar, särskilt de som ägs eller är nära beroende av partier och intresseorganisationer, är i stort sett organ för bestämda opinionsgrupper. Detta behöver inte fastslås genom kontraktbestämmelser eller direktiv, det behöver inte innebära att skribenterna skriver på order och inte enligt sin övertygelse. Det blir i partipressen — för att använda detta sammanfattande uttryck — en självfallen sak att arbeta för partiet, att identifiera sig med partiet; man tycker ärligt som partiledningen eller känner sig av hänsyn till enighetens värde för vinnande av partiets mål förpliktad att hålla tyst med eller så diskret som möjligt antyda särmeningar. Då exempelvis Svenska Dagbladet eller Morgon-Bladet deklarerar att de alltid skriver som de själva tycker är detta säkerligen i det stora hela sant — samtidigt som ordinära läsare måste förvåna sig över att vederbörande alltid tycker precis som partiledningen, att de alltid tycker att det egna partiets ledare skött sig bra i en debatt och att motståndarna blamerat sig. Denna förvåning bottnar i en naivitet som inte begriper att det blir naturligt för i pressen arbetande partimän att nästan automatiskt forna sin mening efter partiets — lika naturligt som det är för alla högermän eller socialdemokrater eller folkpartister att i viktiga frågor (även sådana som har föga med partiprogrammen att göra) snabbt tillägna sig en och samma partiståndpunkt.

Med detta avser jag inte att fördöma eller ens kritisera partipressen. Tvärtom, partipressen är nödvändig (även om något större personlig rörlighet i många fall vore rekommendabel). Socialdemokratin måste, för att nämna det viktigaste exemplet, genom partiet eller LO ha tidningar som jämte nyhetsförmedling ägnar sig åt partipropaganda och är relativt fast anknutna till partiledningen. Med det nuvarande styrelsesystemet i Sverige är pressens starka partibundenhet san-

nonkt otränknlig; för min del tror jag att denna bundenhet skulle mildras genom införande av permanent samregering. Det finns, det bör än en gång understrykas, ingen anledning att angripa eller nedsätta partiskribenter; på sin höjd kan man säga att de liksom riksdagsmän och andra partifunktionärer lätt får sin förmåga av personlig prövning och personligt ställningstagande försvagad.

Det är för var och en uppenbart att tidningar som exempel-

vis Göteborgs Handelstidning, Eskilstuna-Kuriren, Dagens Nyheter och Expressen från den nu angivna synpunkten är mera obundna än partiorganen i mera egentlig mening. Alla dessa tidningar arbetar i regel för folkpartiet, men det är för dem naturligt att framföra särmeningar och kritik av det "egna" partiet på ett sätt som är ökamt i partipressen. Att Dagens Nyheter inom denna grupp intar en särskilt markerad ställning torde utan skryt kunna påstås, eftersom vi månad efter månad fördöms på grund av vad vi kallar vår självständighet och kritikerna vårt egensinne, vår högfärd, vår omogenhet och annat sådant. Vi utgår i Dagens Nyheter från att vi från en allmänt radikal och rationalistisk utgångspunkt — för vilken socialreformismen är lika självklar som avvisandet av socialiseringsplaner — skall söka nå en personlig uppfattning i olika aktuella frågor. Ett uttryck för denna tradition är att tidningens politiska skrifter inte skall åta sig politiska poster; i regel har dessa skrifter under senare år ej ens tillhört folkpartiet. Därmed bestrids inte att vi, ibland troligen omedvetet, av vår allmänna sympati för folkpartiet påverkats att godta dess speciella förslag i skilda fall; annars hade vi kanske inte ens med tvekan verkat för linje 3 vid pensionsomröstningen för ett år sedan.

Liksom jag tror att partitidningar är nödvändiga tror jag att tidningar av nu angiven typ fyller en viktig funktion. De hindrar så långt möjligt att partibyråkratierna blir enväldiga, att folk stelnar i de av partierna anbefallda attityderna, de bidrar till att debatten utanför partifällorna bevaras och att synpunkter kommer fram utan partistämpel. Tydligen, våra ilska vedersaker egentligen att det vore trist hela pressen bleve megafo för partiledningarna?

Utifrån den tankegång som jag här redovisat har det för mig varit klart att Stockholms-Tidningen — även om den, som jag hoppas, blir relativt obunden — måste bli ett socialdemokratiskt organ, alltså i huvudsak ett språkrör för regeringen och regeringspartiet. Att tidningen skulle kunna diskutera de politiska frågorna och de politiska ledarna i samma fria anda som Dagens Nyheter synes mig otänkbart, varmed jag inte vill klandra en tidning som efter inköpet av LO blivit så mycket bättre än då den verkade för folkpartiet och hr Torsten Kreuger. Därför måste enligt min uppfattning docent Samuelssons uppträdande på ett avgörande sätt ha påverkats av — i vilken utsträckning han själv varit medveten därom skall jag inte diskutera — att hans politiska åsikter under den senaste tiden förändrats. Samuelssons inlägg i Dagens Nyheter den 5 november synes mig bekräfta riktigheten av detta bedömande. Att klandra Samuelsson för att han ändrat åsikt faller mig givetvis inte in; det vore förvisso att kasta sten i glashus. Jag tror emellertid att han är benägen att överskatta konsekvensen och kontinuiteten i sin egen åsiktsutveckling. Då jag efter 20 års röstning med socialdemokratin år 1944 började rösta med folkpartiet var jag inte utsatt för samma frestelse; mina åsikter hade reviderats alltför grundligt för att illusioner av denna art skulle vara möjliga.

Det har i debatten antytts att docent Samuelsson skulle vara

den reellt ansvarige för Dagens Nyheter politik i pensionsfrågan, och några ord i Samuelssons inlägg kan möjligen — ehuru detta ej åsyftats — ge näring åt denna hypotes. Därför bör det slås fast att jag såsom chefredaktör varit reellt likaväl som formellt ansvarig för den ståndpunkt — eller rättare de ståndpunkter — som vi intagit. Samuelsson har kunnat pensionsfrågans detaljer vida bättre än jag själv, och han har utarbetat de ledare som analyserat och bedömt de många skiftande förslagen. Då det gällt våra mest omstridda aktioner — övergången till den lagfasta linjen efter omröstningen för ett år sedan, kravet på att folkpartiet skulle kompromissa med socialdemokratin efter junivallet — har jag tagit initiativet och givit den principiella motiveringen för vår hållning. Vår linje står fast så länge jag är

tidningens chefredaktör; det är klart att denna linje är vår linje, inte någon orientering gentemot socialdemokratin, liksom vår linje i atomvapenfrågan inte innebär något närmande till högern. Jag vill tillägga att docent Samuelsson och jag har varit ense i alla punkter av vikt: i den sociala radikalismen, i kritiken av socialiseringstanken, i att understödja folkpartiet vid valen utom nu i september, i angreppen mot regeringen och i hållningen i pensionsfrågan och inför höstens val.

Vi är väl medvetna om att de åsikter vi för fram inte alltid representerar en omfattande opinion. Vi förstår att många läsare i varje särskild fråga är kritiska mot vår hållning. Men läsarna kan vara säkra på att de argument vi framför är de motiv som driver oss.

Herbert Tingsten